

שאלה ה.

ועוד אמר ז"ל בספר קרבנות (קרבן פסח ראש פרק שני) יחיד ששחט את הפסח לעצמו כשר והוא שיהיה ראוי לאכול את כולו ומשתדלין שלא ישחוט לכתחלה על יחיד שני יעשו אותו והאי סבירא דאין שוחטין על היחיד כר' יהודה ור' יהודה לא נסבו תלמודיה לפסח ראשון אלא מדכתיב לא תוכל לזבוח את הפסח באחד שעריך והאי דכתיב יעשו אותו צפסח שני הוא דכתיב ולפסח שני מייתי מיניה רביה צפרק מי שהיה טמא וצפסח שני הוא דאמרינן כמה דאיפשר להדור מהדרינן משום דמיעוט שחטי לה וכיון דהדרינן ולא אשכחן אחרים דמימנו צהדיה שחטינן עליה לכתחלה ועוד מנא ליה אליבא דר' יהודה שאם שחט כשר ואם תמנא לומר אם שחט כשר מנא ליה דאינו כשר אלא אם כן ראוי לאכול את כולו הא אין ראוי לאכול את כולו פסול ואכן לא שמעינן ראוי ושאינו ראוי אלא לר' יוסי ולכתחלה דקתני יחיד ויכול לאכל שוחטין עליו אבל לר' יהודה צין ראוי לאכל את כולו צין אין ראוי אין שוחטין עליו שמעינן ליה ואי אמרת לכתחלה הוא דלא אכל דאי עבד כשר מאי שנא ראוי ומאי שנא שאינו ראוי הא לא שאני ליה ואי אמרת אזלינן בתר טעמא דראוי לאכלו לא משייר מניה הלכך כשר ושאינו ראוי משייר מיניה אחתי ביה לירי פסול היכי אשכחן כי האי גונא דחייז וכי משום דמשייר מניה מיפסיל כוליה ועוד מקרא דקא מייתי לה לא תוכל לזבוח וקרא לא שאני ליה צין ראוי לשאינו ראוי ועוד אי כר' יהודה סבירא ליה דקא מייתי רביה מנא תוכל לזבוח אם כן ליכא למילף מיניה שאין שוחטין את הפסח בצמת יחיד דליתא אלא לר' יוסי דת"ר מנין שאין שוחטין את הפסח על היחיד ת"ל לא תוכל ר' יוסי אומר יחיד ויכול לאכול וכולי ואמרינן ור' יוסי האי באחד מאי עבד ליה לכתחלה ר' שמעון אומר מנין לשחט את הפסח בצמות יחיד ת"ל לא תוכל וקשיא מאי דקאמר ז"ל צפרק ראשון מהלכות אילו חין שוחטין את הפסח אלא בעזרה כשאר הקדשים וכולי עד שכן לא תוכל לזבוח את הפסח באחד שעריך ואם כן הוי ליה חדא כר' יהודה וחדא כר' יוסי ממ"ג אי כר"י ס"ג הא ר"י לא סבר לה כר"ש צמדש לא תוכל ואי כר"י סבירא ליה ניפסיק כר' יוסי שמותר לשחוט על היחיד אפילו לכתחלה ליפרש לן מר מאי דסבירא ליה במלתא דא.

תשובה.

אע"פ שיש לומר דהאי פסקא כר' יהודה דר' יהודה לכתחלה בלדד אסר דאין שוחטין בלדד קאמר דמשמע לכתחלה וגרסינן בירושלמי על האי מתניתין אמר יוחנן מודה ר' יהודה שאם עבד וזרק את הדם שהרונה עבד ושחט מתירין לו לזרוק אעפ"כ לא פסק אלא כר"י ולפיכך התנה שיהיה ראוי לאכול את כולו כר' יוסי וכן אמר ז"ל בפירוש המשנה והלכה כר' יוסי וכן קימ"ל דר' יהודה ור' יוסי הלכה כר' יוסי ודקא קשיא לך אי כר' יוסי סבירא ליה אמאי אין שוחטין לכתחלה דר' יוסי בפירוש אמר בצרייתא שוחטין דמשמע אפילו לכתחלה ודאי מקום עמידה הוא מיהו לא אמר ז"ל אין שוחטין לכתחלה בפירוש כמו שדרכו לומר בכל אסור לכתחלה אלא דרך זרוח עד שהוא משונה יותר אמר ומשתדלין שלא ישחט לכתחלה על יחיד ולא סמך ז"ל בזה הדבר אלא על הכתוב שהביא ממנו רביה שנא' יעשו אותו לא על דברי ר' יהודה ולא על טעמיה דאין הלכה כמותו ודקא קשיא לך והאי דכתיב יעשו אותו צפסח שני הוא דכתיב לא בקיאותו אפילו צקרא דאע"ג דכתיב צפסח שני ככל חקות הפ' יעשו אותו קרא אחרינא כתיב צפסח ראשון כל עדת ישראל יעשו אותו ומנה חייתי ז"ל הראיה וליכא עליה קשיא וכאשר פירשו לנו בתלמוד צפרק מי שהוא טמא צפסח שני ועשו אותו כמה דאפשר אין שוחטין את הפסח על היחיד הוא הדין ויעשו אותו הכתוב צפסח ראשון ורביה חזקה היא זו לו ז"ל.

שאלה ו.

ועוד קשיא לי מה שאמר ז"ל (פרק א') שהמקריב את הפסח אף בשעת היתר הצמות צמות יחיד לוקה שנ' לא תוכל לזכות את הפסח וגו' מפי השמועה למדו שזו אזהרה לשוחט צמות יחיד אף בשעת היתר צמות והוא כרצון ליתא שהרי כללו שנינו בפרק פרת חטאת וחכ"א כל שאין בו כרת אינו בל"ת וכו' שמעון נמי ליתא דר' שמעון לא נסיב מהאי קרא תלמודא אלא לשעת איסור הצמות שהוא בלא תעשה ובפרק פרת חטאת א' רבה טעמיה דר' שמעון דקאמר במתניתא שמחוסר זמן חייב בלא תעשה מיהא מהניתא דתניא ר' שמעון אומר מיין לשוחט את הפסח צמות יחיד חימת אי נימא אחר חזות כרת נמי נחייבו אלא לאו קודם חזות דהיה ליה מחוסר זמן ודחינן ליה לא לעולם אחר חזות ובשעת היתר צמות ומאי איסור צמות איסור צמה לו והתר צמה לחזירו ועל הא דחיתא דרבא ודאי פ' דל והא כבר מוקמי לה בירושלמי כגון ששחטו משש שעות ונמעלה שלא לשמו בשעת היתר צמה ולמה שלא לשמו שלא תאמר שלמים הן והן כשרים ולא סגי' בלא תירון זה דתרינו בני מערבא דהא קי"ל אין בין צמת יחיד לבמת צבור אלא פסחים ותריצין כעין פסחים וחזות הקבוע לכן זמן ואם כן הא פסח אסור צמת יחיד אפילו בשעת היתר צמת כשאר קרבנות צבור ומאי שנא פסח משאר צמתי צבור דלא מיחייב עליה כרת הלכך לא מתוקם אלא בששחטו שלא לשמו דראוי לשלמים דרבנן פטרי לגמרי ור' שמעון מחייב בלא תעשה אבל אם שחטו צמת יחיד לשמו לאחר חזות אפילו בשעת היתר צמות חייב כרת.

תשובה.

למה אבירנו תרצה הקושיות עלינו ותדבר כל אשר יעלה על לבך קודם שתבזון בענין דברייך ותדאח אס' יש צהן ממש או לא קושיא כזו תשאל במדרש הרב ז"ל קל וחומר שיקשה אותה אדם על חזירו אל תכניס ענמד בחייד בספיקות כאלו הסכן נא עמו ושלם לא פסק בפסח אלא כר' שמעון ור' שמעון לא אמר אלא בשעת היתר צמות כדתרצין בזבחים ולא איכפת לן בירושלמי דאגמרא דילן סמכינן ואתן הדברים שאמרת להעמיד דברי בירושלמי שנראה מכללן ומפרטן שאתה סובר שקרבנות צבור שהקריבן צמת יחיד בשעת היתר צמות חייב כרת ולפיכך מאי שנא פסח זמן עד שלא יהיה בו כרת כדאמרת טעות גדולה עד למאד בדברים אילו דבשעת היתר צמות אפילו שחט קרבנות צבור בשוק אין בו חיוב כרת כלל ולא גריעא צמות יחיד משוק וצמי הא לא פליגי רבנן כלל דהך מתניתא דתנן אותה ואת בנו ומחוסר זמן וכו' לא איירו תנאי צה אלא בשעת איסור צמות ולפיכך כדאיתין לפרושי טעמיה דר' שמעון מבריתא דתניא ר' שמעון אומר מיין לזבחה את הפסח לא איפשית דתרצין להאי בריתא בשעת היתר צמות והאי דתני אסור צמות אסור צמה לו והתר צמה לחזירו קאמר והאי תירוץ לא אדחי ומסקנא דגמ' הוא ועליה סמכינן וליכא מאן דסליק אדעתיה דבשעת היתר צמות יש חיוב כרת על הקריבה בחון כל שכן צמת יחיד כלל חון מכבודך דמשנה ערוכה היא דקדשים בשעת היתר צמות אין בהקרבתן בחון כרת כלל ואפילו הקדישן בשעת איסור צמות דתנן כל הקדשים שהקדישן בשעת איסור צמות זהקריבו בשעת היתר צמות הרי אלו צעשה ואין בהן לא תעשה וצבדיא איפרש בגמרא דאם הקדישן בשעת היתר צמות והקריבן בשעת היתר צמות פטור מכלום וכל הקדשים אמרינן לא שנא קרבנות צבור או קרבנות יחיד ולולי שכתב בפסח לא תוכל וכו' לא היה בו בשעת היתר צמות אפילו לאו והיינו דאתא ר' שמעון בבריתא לאשמעינן דפסח בלאחר חייב עליה ולא פליגי רבנן עליה בפסח כלל.

שאלה ז.

ועוד אמר הרב ז"ל בספר עבודה (הלכות מעשה קרבנות פרק י"ח) השוחט את הפסח בחוץ אפילו בשאר ימות השנה בין לשמו בין שלא לשמו חייב שהפסח בשאר ימות השנה שלמים הוא וקשיא לי צ"ל דהא קי"ל דפסח קודם חנות אינו ראוי להקריבו צפנים וכל שאינו ראוי ליקרב צפנים אין חייבין עליו בחוץ כדחתן הרוצע והנרצע והמוקצה והנעבד וכולי שח"ל לפני משכן י"י כל שאינו ראוי לפני משכן ד' אין חייבין עליו ותדע דהא אחר רבה טעמיה דר' שמעון דסבד מחוסר זמן חייבין עליו בלא תעשה כדחניא ר' שמעון אומר מנין לזוהא את הפסח בצמת יחיד בשעת איסור צמות שהוא בלא תעשה וכולי וקאמר עלה אימת אי כימא אחר חנות כרת נמי ניחייב ואלא לאו קודם חנות דהוה ליה מחוסר זמן שאינו ראוי ליקרב עכשיו צפנים וקתני ר' שמעון שהוא בלא תעשה ורצנן פליגי עליה וסבדי פטור לגמרי והיינו טעמיה דר' שמעון דתני בצמתיתן שהיה ר' שמעון אומר כל שהוא ראוי לבא לאחר זמן הרי זה בל"ת ואין בו כרת וחכמים אומרים כל שאין בו כרת אינו בלא תעשה מכלל דמלתא פשיטתא היא דפסח קודם חנות כעין בעלי מומין עוברין וכעין תורין שלא הגיע זמנן וכעין מחוסר זמן ועד כאן לא דחינן ליה לרבה אלא דלאו מהאי טעמא מיייתי ליה ד' שמעון דאפשר לאוקומה לברייתא זו בדרך אחרת אבל מעיקר האי סברא דפסח קודם חנות מחוסר זמן ואינו ראוי ליקרב והוא הדין שנחלקו בו ר' שמעון וחכמים לא דחינן ליה הלכך קשיא לי מאי קאמר ז"ל אפילו בשאר ימות השנה דמשמע אפילו קודם חנות לשמו חייב אם יש תשובה ישמחנו בתורתו ונחכמתו.

תשובה.

יש ויש יראו עניים וישמחו דורשי אלהים וימי לבצבס כל זו הקושיא בנויה על זה שהצנת שמשמע שאר ימות השנה אפילו קודם חנות ואם כן אין זו קושיא על אבא מחרי ז"ל בלבד אלא אפילו על התלמוד דהכי גרסינן צפרק פרת הטאת מחקיף לה רב הונא וכי יש לך דבר שאינו כשר לשמו וכשר שלא לשמו ואתמהינן ולא והרי פסח בשאר ימות השנה דאינו כשר לשמו וכשר שלא לשמו ודחינן פסח בשאר ימות השנה שלמים הוא כלומר ואפילו שחטו לשמו שהוא לשם פסח כשר הואיל והוא שלמים הרי הוא כמו שחטו שלמים לשם פסח שהן כשרים והואיל והדבר כן לא יכלנן לתרוצי התלמוד דאמר שאר ימות השנה אלא כשאר ימות השנה שאחר זמנו דקודם זמנו מחוסר זמן הוא וכן תירון דבריו ז"ל שאמר שאר ימות השנה והלא מן השלשון עצמו דייקינן דמשמע שאר ימות השנה חוץ מיום י"ד והאיך ישמע אדם משאר ימות השנה יום ארבעה עשר שהוא יום הקרבנות לא קודם חנות ולא אחר חנות ובהלכות פסולי המוקדשין אומר בענין מנא זכר וכולי ומה יעשה בזה הגמא וכולי ואם פסח אחר זמנו הוא הרי זה שלמים ובהלכות קרבן פסח אומר שחיטת הפסח אחר חנות ואם שחטו קודם חנות פסול הנה פירש ז"ל דקודם חנות כמחוסר זמן הוא הילכך זה שאמר בשאר ימות השנה לא איירי ביום י"ד כלל אלא הלך על לשון התלמוד ומשמעו שהוא לאחר זמנו כמו שבארנו.

שאלה ח.

ועוד נשגבה ממני הא דפסח בספר קרבנות הפסח (הלכות קרבן פסח פרק תשיעי) אינו נאכל אלא בחצורה אחת והא כר' שמעון היא וחזר' ז"ל ואמר למטה שאסור לאוכל לאכל בשתי חצורות והא כר' יהודה היא דחניא (פסחים פ"ו ע"א) על הצתים אשר יאכל אותו בהם מלמד שהפסח נאכל ב' חצורות יכול יהא האוכל אוכל בשתי מקומות ת"ל בצית אחד יאכל מכאן אמרו

השמש

השמש שאכל כזית בצד התגור וכולי דברי ר' יהודה ר' שמעון אומר על הבתים אשר יאכלו אותם
 זכה מלמד שהאובל נאכל בשתי מקומות יכול יהא נאכל בשתי חצרות ת"ל צבית אחד יאכל
 וקשיא דאמאי קא פסיק חדא כר' שמעון וחדא כר' יהודה מכמה אנפי חדא דהא מתניתן כולה
 כר' יהודה היא דתנן שתי חצרות שהיו אוכלות צבית אחד אילו הופכין פניהם הילך ואוכלין
 וכולי אלמא פסח אחד נאכל בשתי חצרות וסדר תני כשהשמש עומד למזוג אלמא אין הפסח
 נאכל בשני מקומות ואמרי מתניתן מני ר' יהודה היא דתניא וכולי וליכא למימר דמתניתן דקתני
 שתי חצרות וכולי בשני פסחים ותנא דמתניתן סבר ליה כותיה בחדא ופליג עליה בחדא סבר
 ליה כותיה דאין פסח נאכל בשני מקומות ופליג עליה בשתי חצרות ולא אשמעינן מתניתן אלא
 שאסור שיהא נראה כמעורבין תדע ללא אפשר לפרושי הכי דהא בחד טעמא פליגי ר' יהודה ור'
 שמעון מר סבר יש אם למקרא ומר סבר יש אם למסורה ומרי קראי דילפי מניה כולי עלמא
 לא פליגי דחד להתירא וחד לאיסורא על הבתים אשר יאכלו להתירא צבית אחד יאכל לאיסורא
 מיור ר' יהודה רמי קרא דהתירא אשתי חצרות ורמי קרא לאיסורא אשני מקומות וסבר יש אם
 למקרא ור' שמעון רמי לאיסורא אשתי חצרות ודהתירא אשני מקומות דקסבר יש אם למסורת
 או חילוף לפי דעת המפרשין ואי סלקא דעתא דליכא תנא דצבירא ליה בתרויהו לאיסורא
 קרא דהתירא אמאי רמי ליה והואיל וקראי נינהו ליכא למימר אלא אי כר' יהודה כקוליה
 וכחומריה אי כר' שמעון כקוליה וכחומריה ומשנתנו דקתני אילו הופכין פניהם וכולי בפסח אחד
 ולהתירא וכולה ר' יהודה ועוד הא קימא לן דר' יהודה ור' שמעון הלכה כר' יהודה ומפורש
 בירושלמי נמי שאפילו ר' שמעון מודה שנחלקים קודם אכילה דאמר ר' אלעא ור' יוסי בר אלעזר
 בשם ר' הושעיה הכל מודים בתחלה שהן נחלקין ובסוף אינן נחלקין מה פליגי בשבוי יושבין
 ואוכלין ובקעה עליהן קורה וכד צעינן למפסק בגמרא דילן היכא דנפרשה מחצה ונסתלקה מחצה
 לא פסקי אלא לדברי האומר ולדברי האומר מכלל דליכא סברא אחריתא והכרעה שלישיית ואפילו
 הכי אזדא רבינו ז"ל לטעמיה וקא פסיק שאם נפרצה מחצה או נפרצה זין אכל וזין לא אכל
 לאיסורא והע"ג דאית בה תמיאה אחריתי דהא רב אשי מציעא ליה סלוק מחיזה או עשית מחיזה
 מי הואי כשני מקומות או לא ועוד קשיא לי בדאיה שהביא על פירושא דפריש לה למתניתן בשני
 פסחים ושגריך לעשות הקק לחצורה של מן הבשר חונה ואמר ז"ל שמפי השמועה למדו שגריך
 ליתן חונה במקום אכילתו והא לא ילפינן מיניה אלא למוציא מחצורה לחצורה דתניא לא תוציא
 מן הבית מן הבשר חונה אין לי אלא מבית מחצורה לחצורה מנין ת"ל מן הבשר חונה תן חונה
 לאכילתו כלומר לא תרמי חונה אצת דהא כת' לא תוציא מן הבית ולא כתבי ולא תוציא מן
 הבשר מן הבית חונה אלא דמייתי ובשר דסמוך ליה ושמע מינה שהמוציא ממקום אכילתו עובר
 ולעולם האי תן דקאמרי אינו עשה למקום אכילתו חוץ ועוד שנים שהיו אוכלין או אחד היכי עבדי
 הקק ובכולם לא מנאמי תירון ושמיא זכות אבות גרמת לו לפרוק לנו אי נמי חכמה יתירה שאני.

ת ש ו ב ה

ואנא לא מחכמה דאית צי אכל זכות אבות גרמה להן לתקן דצריהם ולא הניחו פתחון פה
 עליהם כבר תקן אבא מארי ז"ל הספר שלו בכתב ידו כך: כל אוכל מן הפסח אינו אוכל
 אלא בחצורה אחת והספרים שלכם לא הוגשו יפה ולפי זה התקון הדברים כולן הולכים על
 שורה אחת כר' יהודה דדוקא דמתניתן כותיה והלכתא כותיה לפניך הלכה של שתי חצרות
 מתוקמא ואפילו על זה התקון שאמר בו כל אוכל מן הפסח וכולי שך אז"ל שתי חצרות שנפרצה
 מחיזה מצינין אין אוכלין וכך אמרינן בגמרא היו יושבין ונסתלקה מחיזה מצינין לדברי האומר
 אין האוכל אוכל בשני מקומות לא אכלי ושאמר ז"ל אה"כ וכן אם היתה חצורה אחת ונעשת
 מחיזה צנין אין אוכלין עד שתסתלק המחיזה אין משמע הדברים אלא צהיין בני אותה
 החצורה אוכלין ונעשית המחיזה צנין וכדאמרינן בגמרא היו יושבין ונפרצה וכולי לדברי האומר
 פסח נאכל בשתי חצרות אי לא אוכל אכלי ואי אוכל לא אכלי אכל זה שאמר ז"ל שאין הפסח
 נאכל

נאכל גשתי חצרות ודאי אהך סברא קמא אכל להאי סברא בתרא שתקן הספר עליו דהיא דוקא לא מתוקם כלל ומכל מקום ראוי לפי זה הפסק האחרון ונתוקן להיות נוסח ההלכה כך וכן אם היתה חצורה אחת והתחילו לאכל ואח"כ נעשת מחיצה ביניהן אינן אוכלין עד שתתמלק המחיצה שאין נעקרין מחצורה לחצורה וכבר פרשתי זה וכיוצא בו בכלל הענינים שפרשתי אותם בספר הבאור לעקרי החבור שאני מתעסק בחצורו ושתמהת לענין סלוק מחיצה ועשיית מחיצה דעלת בגמרא בתיקו לית זה תמיה כלל דתיקו דאיסורא לחומרא ולפיכך פסק ז"ל לחומרא שעשיית מחיצה וסילוק מחיצה בשני מקומות ולענין נריך לעשות הקף חוץ לחצורה פשוט הוא דמיה לשון דיקת להאי... תן חוצה לאחילתו ולא יעשה לחצורה פנים וחוצה אלא בדבר המגדיל בינה ובין חצרתה שאי איפשר שתפרד חצורה מחצורה ויהיה מקומה מסוים אלא בהקף וכיוצא בו ועוד הא אמרינן בגמ' על הא דהנן שתי חצורות שהיו אוכלות צבית אחד וכולי היו יושבין ונפרסה מחיצה ביניהן היו יושבין ונכתלקה מחיצה מביניהן וכולי וממילא שמעינן דדבר ידוע הוא שנריך להיות בין חצורה וחצורה מה דפסיק בינייהו מחיצה וכיוצא בה ושאומו דאמרינן הן חוצה הוא בדבר שיעשה בו לחצורה פנים וחוצה ולא יהיה זה אלא במחיצה וכיוצא בה ואי קשיא לך אם כן אמאי נריכי להפוך את פניהם אלו מאלו והא נפרדו במחיצה התשובה שזה ההקף אינו במחיצת בנין וכיוצא בה אלא אפילו במחיצת כלים כגון כרים וכסתות ומאי דדמי להו אי נמי הקף באוכלין עמין ולפיכך עבדינן להו היכר יתר באלו הופכין את פניהן הילך ואלו הופכין וכולי ולא עוד אלא מיהא שמעינן דנריכין לעשות הקף שהפכת פני אלו הילך ואלו הילך מעשה לאלו הקף ולאילו הקף באוכלין ודקא קשיא לך שנים שהיו אוכלין או אחד היכי עבדי הקף התשובה יוכלו למעבד הקף בכלים וכי אין הקף נעשה אלא באוכלין בלבד עד דקשיא לך היכי עבדי הקף הא לא קשיא מידי ובכולם איכא תירוץ.

שאלה ט.

ועוד אמר הרב ז"ל בספר קרבנות (הלכות פסולי המוקדשין פרק רביעי) חטאת נזור שאבדה ונמנאת אחר כפרה בין ראווה בין אין ראווה תרעה עד שיפול בה מום ותמכר ויפלו דמיה לנדבה ואמאי והא תנן על שאין בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף שעירי הרגלים ושעירי ראשי חדשים מכפרין דברי ר' יהודה ר' שמעון אומר שעירי הרגלים מכפרין אמרו לו מהו שיקרבו זה בזה אמר להן יקרבו אמרו לו הואיל ואין כפרתן שוב היאך הן קרבין אמר להן כולן הן באין לכפר על עוונות מקדש וקדשיו ובאבודין ונמנאו אחר כפרה עסקינן ופירוש קריבין זה בזה שאע"פ שהקדישן לשם חטאת ראש חדש יקריב אותו לשם חטאת הרגל כדחניא מודה ר' שמעון בשעיר שלא קרב ברגל יקרב בראש חדש שלא קרב בראש חדש יקרב ציפורים וכולי שאם תאמר דתכמים לא סבירא להו דקרבין זה בזה הא גרסינן אהא דא' ר' יוחנן תמידין שלא הוצרכו לצבור לדברי ר' שמעון. אינן נפדין תמידין לדברי חכמים נפדין תמידין ואמרינן... דמאן חכמים דאמרו לו ואקשינן ומומאי דאמרו לו ר' יהודה היא ומשום לב בית דין מתנה עליהן והכי קאמר ליה בשלמא לדידי דאמינא לב בית דין מתנה עליהם אטו הכי קרבי אלא לדיך המאי יקרבו. ודלמא ר' מאיר היא והכי קאמר ליה בשלמא לדידי דאמר כל השעירין כפרתן שווה אטו הכי קרבי אלא לדיך אמאי יקרבו הרי תלמוד ערוך דכולהו סבירא להו דקרבין זה בזה והאי דקאמרי ליה לר' שמעון מה שיקרבנו לפוס סבריה הוא דקאמרי ליה משום דלא סבירא ליה דכפרתן שוב ומודה הוא דאע"ג דחלוקין הן בכפרתן קרבין כדחניא ומודה ר' שמעון בשעיר שלא קרב ברגל שיקרב בראש חדש שתחלתו לא בא אלא לכפר על מנחה החינוך ודחניא לא אמר הרב ז"ל דבר זה אלא שהלך בסוגיא זו אחר פירושו של רבינו יוסף בן מגש ז"ל שפירש קרבין זה בזה אם אירע מקרה או אונס ולא הקריבו שער החטאת ברגל שמקריבין אותו בראש חודש חוץ משעיר של ראש חודש ודבר זה של תימא היאך סליק אדעתין לאקריבי קרבן

קרנן חוץ מיוכ חובתו הא ק"ל לדברי הכל אם עבר היום בטל קרננו מדכתיב דבר יום ביומו ונאמר עולת חדש בחדשו אם עולת התמיד לא קרבא מיום ליום אחד חטאת קריבה מחדש לחודש ותו הא דומיא דתמידין שלא הוצרכו לזכור נינהו דקאמרי מאן חכמים דקסברי לב בית דין מתנה עליהן חכמים דאמרו לו דקסברי לב בית דין מתני על השעירין אם הוצרכו הוצרכו ואם לאו יקרנו לשם רגל אחר או חודש אחר משום דלב בית דין מתנה עליהן ואע"פ שאין כפרתן שזה למאי דסליק אדעתין דר' יהודה היא ואי אמרת דקרביין הן תשלומין לשעבר סיכי נפיק מניה דסבר ר' יהודה לב ב"ד מתני עליהן וכי דבר שאין לו תשלומין מהניא ביה התנאות ב"ד ואי סלקא דעתא מהניא אפילו ר' מאיר דסבר כפרתן שווה צריך תנאי ב"ד דאי לא קרבי האינדא יקרבי ברגל אחר ולפי טעמו של ר' שמעון דמורה דקרבי זה גזס משום דכולהו על מזבח החיצון קרבי אמאי עבר היום יבטל קרננו הא כוליהו על מזבח החיצון קרבי אלף לאו שמע מינה לא איירו תנאי ואמרוי אלף בשעיר שאבד והקריבו אחר תחתיו דהיינו לא הוצרכו לזכור ולדברי הכל קרב ברגל אחר או בראש חדש לשם חטאת אותו היום ומאי דקא פסיק הרב ז"ל שתרעה עד שיפול בה מוס לא נאמר דין זה אלף אלא צפר ושעיר של יום הכפורים ושעירי ע"ז דתניא פד ושעיר של יום"כ שאבדו והפריש אחרים תחתיהן וכן שעירי ע"ז שאבדו והפריש אחרים תחתיהן כולן ימותו דברי ר' יהודה ר' אלעזר ר' שמעון אומר ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויפלו דמיהן לנדבה שאין חטאת זכור מתה ואוקימנא טעמא דלא קרבי גופיה עולה גזרה לאחר כפרה וטעמא דמלתא משום דחטאת פנימיות נינהו וכרקא יחיב ר' שמעון טעמא דכולהו על מזבח החיצון קרבי והני לאו על מזבח החיצון ואי ברקסברי דר' יהודה סבר בשעירי הרגלים ירעו מאי שנא הכי דימותו ולא ירעו כוליהו חטאת זכור נינהו.

ת ש ו ב ה.

ר' שמעון דאמר קרביין זה גזס לית הלכתא כותיה דר' יהודה מפליג עליה וסבירא ליה אין קרביין זה גזס כדדייקינן מגמרא דמאן חכמים והתם ממאי דמאן אמרו לו ר' יהודה היא ומשום לב בית דין מתנה עליהם דילמא ר' מאיר היא כלומר מאין לך דהאי אמרו לו ר' יהודה דסברא ליה אין קרביין זה גזס ומשום דלב ב"ד מתנה עליהם ופליג תמימין דלמא ר' מאיר היא וכו' זה הוא הפירוש הנכון דפריש רבינו יוסף הלוי ז"ל ולא מפני שטעה ז"ל בפירוש ענין קרביין זה גזס לא סמכינן על שאר פירושו ואותה התוספות שהוספתה בלשון התלמוד בדבריך ואמרת והכי קא אמר ליה בשלמא לדידי דאמינא לב ב"ד מתנה עליהן אטו הכי קרבי אלף לדידך אמאי יקרבו אין זו התוספות בתלמוד ואם היא בספרים שלכם הגיהו אותם שמא פירוש הוא למקצת המפרשים כמורחם ונכנסם בתוך לשון ספרי החלמוד שלכם שהרבה מקומות בספרי הגמרא כך וכי עלה על דעת לומר דר' יהודה סבר קרביין זה גזס אלו היה ר' יהודה סובר שקרביין זה גזס היכי משכחת חטאת הזכור מתה כראשכתן ליה בכל מקום דחטאת הזכור לדבריו מתה בהיה דתנן בתמורה חטאת היחיד וכולי ושל זכור אינה מתה ר' יאיר אומר תמות אלף לעולם לא סבירא ליה לר' יהודה דקרביין זה גזס והואיל דר' יהודה חולק על ר' שמעון וק"ל ר"ש ור' יהודה הלכה כר' יהודה לית הלכתא כר' שמעון דאמר קרביין זה גזס ואם יש נפש חדש לומר קרי ר' מאיר גם הוא סבירא ליה קרביין זה גזס ואין דבריו של אחד במקום שנים נימא אע"ג דאיכא למימר לא מצינו האי סברא לר' מאיר אלף בדילמא לא בפירוש אע"פ הכי חכמים הרי חכמים תמידין נפדין תמידין דר' יוחנן גמרא גמיר תמימין לפלוגתיהו בקרביין זה גזס ולדברי חכמים תמידין נפדין תמידין דר' יוחנן גמרא גמיר לה ומילא שמעינן דרבנן גמי דאינהו רביס לא סבירא להו קרביין זה גזס והוון להו תנאי דסברי קרביין זה גזס מיעוט לגבי רביס ולית הלכתא כותיהו והאי דתניא ומורה ר' שמעון בשעיר שלא קרב ברגל שיקרב בראש חדש וכולי לאו למימרא דר' יהודה או רבנן כך סבירא להו והאי הודאה לדבריהן היא אלף האי הודאה לר' מאיר היא כלומר אע"ג דפליג ר' שמעון על ר' מאיר בכפרת שעירי

שעירים ואמר אינה שום מודה דקרבין זה בזה ... כך סבירא ליה הואיל וכפרתן שוה וכך יתבאר מהתוספתא דשבעות וממנה יתבאר דר' מאיר סבירא ליה קריבין זה בזה בלא ספק לא מההיא דגריסין דילמא ר' מאיר היא וכולי ולא עוד אלא אפילו ר' שמעון דסבר קרבין זה בזה לא איירי באבודין כלל אלא כשהיו צית דין שוגגין או אנוסין בלבד כדפריש רבינו יוסף הלוי ז"ל דתניא בתוספתא דמנחות קטרת שלא קרבה חניה צנקר תקרב כולה בין הערבים שעירי הרגל שלא נקרבו ברגל יקרבו בר"ח לא קרבו בראש חודש יקרבו ביום הכפורים וכולי אמר ר' שמעון אימתי בזמן שהיו צית דין אנוסין או שוגגין אבל אם היו מזידין וכולי הלכך לא איירי באבודין כלל ואע"ג דלא פליג ר' שמעון בין שוגגין או אנוסים ובין מזידיס אלא בתמיד וקטורת אבל בשעירי רגלים וראשי חדשים ומוספין לא פליג בין אנוסין או שוגגין או מזידין מכל מקום שמעינן דלא איירי אלא במקדה של צ"ד בלבד אבל באבודין לא איירי כלל כדפריש גאון התלמוד ז"ל ולא כל הרוגה ליעול לו את השם יעול די לך להצין פירושו אבל לעקור אותו כולו אין כל רב יכול להכניס עגמו בכך כל שכן אחרים אבל כך דאמר ז"ל דאיירי ר' שמעון בתשלומין וענין הדברים שקרבין באחרין תשלומי ראשון כדאמר ז"ל בכלל דבריו שכיון שלא הקריבו שעירים כלל לפיכך לדבר תשלומין קרבין זה בזה ודאי דברי שגגה הן ושגיאות מי יצין דקומא לן עבר יום צטל קרבנו ונפירוש תניא בתוספתא מוספי שבת שלא קרבו בשבת זו יקרבו בשבת אחרת חובת השבת הבאה והוא הדין לשעירי חטאת ולפוס חורפא ששבתא ואע"ג דיכול אדם לדחוק ולהעמיד פירושו אליבא דר' שמעון ור' מאיר ולומר דעבר יום צטל קרבנו אליבא דהלכתא וזה הפירוש אליבא דר' מאיר ור' שמעון דסברי קרבין זה בזה וכן נמי האי דתניא יקרבו בשבת אחרת חובת השבת הבאה אינו הדין לשעירי חטאת שהן באין לכפרה האמת הוא דלא איירי תנאי בתשלומין כלל תדע דקא מתמיהין לר' שמעון הואיל ואין כפרתן שוה היאך הן קרבין ומהדר להו כוון באין לכפר על עומאת מקדש וקדשיו ואילו היה סבירא ליה לר' שמעון דקרבין באחרין תשלומי ראשון לא הוה עליה תמיהא מכפרתן אינה שווה כלל ונפירוש חלק אבא מארי ז"ל על רבינו יהושע הלוי ז"ל נפירוש המשנה בתשלומין ופירש כך ובענין קולרהם שיקרבו זה בזה אין יקרב שעיר ראש חדש אבא תאכר תקריבה פי רגל מן אל רגלים ויכוון שעיר רגל ושעיר רגל אלא תאכר תקריבה פי ראש חדש ויכוון הו בעינה שעיר ראש חדש זה הוא נוסח פירושו במסכת שבעות בכתב ידו ודאמינן עלה מעיקרא אפילו לר' שמעון ליכא לאקשוו על דברי אבא מארי ז"ל דהוא ז"ל בחטאת צבור שאבדה איירי ור' שמעון לא איירי באבודין כלל והאמת הנבואה שנתבאר בבוךר ובאבודין ומנאזו אחר כפרה עסקינן לא עמדה לה מופת ולא אות כדי שנאמין בה וכבר פירשנו הראיות הצדורות דלא אידינן באבודין ושפסק ז"ל דחטאת צבור שנמלאת אחר כפרה תרעה עד שיפול בה מוס כדאמר רבינו יוסף הלוי ז"ל פסקא אליבא דהלכתא וסוגיא דגמרא הוא דמסוגיא דגמרא ביומא ובתמורה ובהוריות מתבדר דכל דאמר ר' יהודה תמות אמרי רבנן רועה עד שיפול בה מוס ומדתן חטאות יחיד שכפרו הצעלים מתות ושל צבור אינן מתות דייקין דרועות עד שיפול בהן מוס דאילו הו סבירא להו לרבנן דקרבין צעמין לא תנן ושל צבור אינן מתות אלא ושל צבור קריבין צעמין לחובות אחרים ומדלא תנן הכי שמעינן דרועות ומדתן ביומא והשני ירעה עד שיסתאב וימכר ויפלו דמיו לנדבה שאין חטאת הצבור מתה דייקין שכל חטאת הצבור שנמנע הקרבתה לשם חובתה כך דינה שתיבה רועה עד שיפול בה מוס ותמכר ויפלו דמיה לנדבה שהתנא נתן הטעם ירעה וכולי שאין חטאת הצבור מתה הא כל חטאת צבור שאינה קריבה לשם חובתה הואיל ואינה מתה כך דינה הנה נתבדר לך דדבריו ז"ל תרועין ועומדין אליבא דהלכתא ודוקיא דמתניתין ובריתא וגמרא וליכא בהו ספיקא ולא עליהו קושיא וכבר הירחנו נפירוש שמועה זו דקשה היא ועמוקה ואין כל דעת יכולה להצין סודותיה במהרה ונראה מדבריו שדמית דהאי דאמר ר' יוחנן תמידין שלא הוצרכו להן כפדין תמימין באבודין איירי וזו טעות שמהלשון תתבאר לך חדא דתמידין אמר והאי דמרמינן לה בגמרא לשעירי חטאת ושקלינן וטרינן בה על לב צית דין מתנה עליהם ולעולם לא איירי ר' יוחנן אלא בתמידין ועוד לא הוצרכו להן א"מ לא איירי אלא בתמידין שהוכנו כהסוד דתנן אין פוחתין

משנה טלחים וכו' ולא נזכרו להן אלא אחותרו כדפריש רבנו יוסף ז"ל וזו אינה נריכה לא לפניו ולא לפני ולפנים שלא הוזכרו להן.

ש א ל ה י

ועוד אמר ז"ל בהלכות מחוסרי כפרה (פרק ראשון מחוסרי כפרה) היולדת טומטום או אנדרוגינוס והפילה נפל אחר ארבעים יום מימי לידתו הרי זו מביאה קרבן על נפל זה שמה זכר הוא הראשון והרי הפילה אחר מלאת ואין הטאתה נאכלת שמה נקבה היא הראשונה ובתוך מלאת הפילה מדקאמר אחר ארבעים מיום לידתו מכלל דסבירא ליה שהמפלת לאור ארבעים ואחד לזכר חייבת קרבן כדון יולדת נקבה שהפילה אור שמונים ואחד והאי דקתני במתניתין המפלת לאור שמונים ואחד וכו' הוא הדין לזכר לאור ארבעים ואחד ולפי קוצר דעתי אומר דלעולם דוקא המפלת לאור שמונים ואחד לנקבה אבל ארבעים ואחד לזכר לא שהרי בפירוש שנינו בכריתות ואילו שאין מביאות וכו' והמפלת ליום ארבעים והא' יום ארבעים לעיבורה הוא שעדיין לא נשלמה צורת הולד כדתנן בהמפלת יום ארבעים אינה חוששת לילד ליום ארבעים ואחד תשז לזכר ולנקבה הלכך אחר ארבעים מיום לידת הזכר לא משכחת לה דשלימו ימי עבודה להשלים צורת הולד כי היכי דתחייב עליה קרבן שהרי טמאה היא אחר לידתה שבעה מן התורה ואינה דרויה לשמש ולא משכחת לה אלא לאחר ארבעים ושבעה וכל שכן טומטום ואנדרוגנים שחייבת לישז ימי טומאה כנקבה ארבעה עשר יום ולא משכחת לה דשלמה ארבעים לעיבורה אלא לאחר ארבעה וחמשים ומשום הכי לא נחלקו בית שמאי ובית הלל אלא באור שמונים ואחד אבל באור ארבעים ואחד ליכא לאיפוגי דלא משכחת לה שחייבת ולפי כן קשיא לי האי פסקא ובתוך שמונים הוי ליה למימר ודלמא תזז ז"ל מאי דלא מיחזי לנא בתורתו וחכמתו וליהן מר ממאי דהאינוהו.

ת ש ו ב ה

וראי הוא סבירא ז"ל שהמפלת לאור ארבעים ואחד לזכר חייבת בקרבן כמו מפלת לאור שמונים ואחד לנקבה שכן תניא בתוספתא המפלת לאחר מלאת וכו' מבין קרבן וכו' אחר ארבעים לזכר אחר מלאת הוא והאי דתנן במתניתין לאור שמונים ואחד הוא הדין לאור ארבעים ואחד ודקא קשיא לך מדאין היולדת יכולה לשמש אלא לאחר ימי נדתה כך אמר אבא מארי ז"ל בפירוש המשנה ואמר ומפני זה אמרו אור שמונים ואחד ולא אמרו אור ארבעים ואחד אבל בחבור לא הלך בזה הדרך כלל אלא על הנראה מן התוספתא ובאמת הן דבריו ז"ל בחבור שאע"פ שאי אפשר שתתעבר ותפיל אחר ארבעים מלידתה הראשונה בבתר אפשר שתתעבר באיסור ותפיל כגון שילדה ונא עליה באותו יום הלידה עצמו ונתעברה והפילה אור ארבעים ואחד ללידתה שהוא אחר ארבעים יום לעיבורה והא' תאמר ברשיעי עסקין ודאי בני הא ברשיעי עסקין שהרי הכתוב נתעסק ברשיעים דכת' לא יבא ממזר וכת' לא תביא אתנן זונה ואין אילו נמנאים אלא באיסור ואיפשר שיהיה דבר זה בשגגה ומכל מקום אין קושיא מזה הסד כלל ודאי שאור שמונים ואחד אפשר בבתר וגם הוא קרוז ומזוי יותר ומפני זה דברו בו התנאים והוא הדין לארבעים ואחד שהוא באיסור ברוחוק ואינו מזוי אלא מעט ומנא לא כי רוכלא נחשב.

ש א ל ה י א

ומצאתי עוד שאמר הרב ז"ל בהלכות שגגות (פרק שביעי) כל היודע שהיום שבת ושגג במלאכות ולא ידע שמלאכות אילו אסורות או שידע שהן אסורות ולא ידע שחייבין עליהן כרת ועשה

ועשה מלאכות הרבה חייב תטאת על כל מלאכה ומלאכה בשלמא צבא דסיפא לא קא קשיא לי דהיינו זדון שבת ושגגת מלאכות אלא צבא דרישא דקאמר יודע שהיום שבת ושגג במלאכות ולא ידע שמלאכות אילו אסורות אם כן הו' לא קא ידע לה לשבת אלא בעשה ואפילו הכי חייב על כל אחת ואחת ואנן לא אשכחן זדון שבת אלא צלאו מדאזבין אריש לקיש דאמר עד שיסגוג צלאו וכתר מיהא דתנן אבות מלאכות ארבעים חסר אחת והוינן. צה מנינא למה לי וכולי והכי משכחת לה צזדון שבת ושגגת מלאכות בשלמא לר' יוחנן דאמר כיון שסגג בכתת אע"פ שהזיד צלאו משכחת לה דידע לה בשבת צלאו אלא לריש לקיש דאמר צלאו וכתר דידע לה לשבת צמאי ואוקימנא דידע לה צתחומין ואליצא דר' עקיבא ואי ידיעת עשה שמה ידיעה נוקמה כגון שידעה לשבת בעשה ואמאי אינטרדיך לתחומין אליצא דר' עקיבא אלא ש"מ ידיעת עשה לא שמה ידיעה ולא תידוק מדקאמר ז"ל ולא ידע שהמלאכות אלו אסורות אבל יודע הוא במלאכות אחרות שהרי חזר ואמר אפילו עשה צהעלם אחד חייב לתשע הטאות מכלל שידיעת עשה שמה ידיעה ובתחומין אליצא דר' עקיבא ליכא לאקומה דלית הליכתא כותיה ואי אונרת כגון שידע שיש צה מלאכות אסורות ולא ידע שאילו הם האסורות איין זה אלא זדון מלאכות דאי לא תימא הכי אמאי לא משכחת לה אלא בתחומין ואליצא דר' עקיבא נוקמה לשגגת מלאכות כגון שלא ידע שאילו המלאכות הן האסורות אלא אחרות ומדלא קא משנינן הכי ש"מ דלא שנה הכי ולא שנה הכי זדון שבת הוא ולא עוד אלא אפילו תימא דצבירא לן כר' עקיבא דאמר תחומין דאורייתא הו' לא אגלא אלא כריש לקיש וצבא דסיפא דקאמר ז"ל או שידע שהן אסורות ולא ידע שהייבין עליהן . . . לר' יוחנן דאמר כגון שסגג בכתת אע"פ שהזיד צלאו דאי כריש לקיש הו' אמר עד שיסגוג צלאו וכתר ומייתי לה קרא מאשר לא תעשינה ואם כן הו'א לה חדא כריש לקיש וחדא כר' יוחנן.

ת ש ו ב ה

לעולם ידיעת עשה לא שמה ידיעה ולא פסק אלא כר' יוחנן ולא ס"ד למפסק כר' שמעון צן לקיש דקי"ל ר' יוחנן ור"ש לקיש הלכה כר' יוחנן צר מהני תלתא ודקא קשיא לך צבא דרישא לא קשיא מידי שדבריו ז"ל מדוקדקין ולא ידע מלאכות אילו אסורין ואפשר דידע במלאכות אחרות ודקא קשיא לך מדאמר צסוף אפילו עשה הארבעים חסר אחת וכולי אצבא דסיפא קאי דאמר או שידע שהן אסורות ולא ידע שהייבין עליהן כרת אי כמי ידע לה צתולדות ושגג צאבות כולן כגון דידע דהצר צכלי צורה עובר על לא תעשה כל מלאכה שניכרה לו ענין מלאכה זו שהיא מלאכה ושגג צאצ עמו ודמה שאין המכה צפטיש אסור ולא ניכר לו ענין המלאכה כל כיונא צנה ולפי זה הפירוק ליכא קושיא אפילו נאמר דאתרי צי קאי כשאמר אפילו עשה צארבעים חסר אחת וכולי ואפשר לפרק פירוק אחר כשאמרת כגון שידע שיש צה מלאכות אסורות ולא ידע שאילו הם התעשה ושלשים ודקא קשיא לך אם כן אמאי לא פריק אגמרא הכי אליצא דר' שמעון צן לקיש טעמא דמילתא משום דר' שמעון צבירא ליה עד שיסגוג צלאו וכתר ולפיכך נציב אגמרא אליצא מידי דלית ציה כרת כלל דהו' תחומין ואליצא דר' עקיבא אי כמי חדא נגו תרתי אשמעינן ולא משום דלא פריק אגמרא הכא כימא דכי האי גונא זדון מלאכות כדאמרת דלעולם אי אפשר שיסיה זדון מלאכות שלפי זה הפירוק המלאכות שידע השבת צהם והם שעלו צדעמו איין מלאכות כלל דאבות מלאכות ארבעים חסר אחת ותו ליכא ואילו הארבעים חסר אחת שהן מלאכות הרי שגג צהן ולא ידע שהן אסורות לא הן ולא מולדותיהן.

ש א ל ה יב

ועוד קשיא לי מה שפסק הרב ז"ל (פרק כ"ז מהלכות שבת) שתחומין של שנים עשר מיל אסורין מדאורייתא ואפילו לרבנן אל יא' איש ממקומו צכלל תרי"ג מנות הנוהגות לצורות והיונא

חוק לשנים עשר מיל לוקח מן התורה ובאמת לא סמך אלא על דברי הרב רבינו יצחק פאסי ז"ל שהקשה אהא דתני ר' חייא לוקין על עירובי תחומין דאוריתא מיהא דקי"ל דליתא לר' עקיבא דאמר תחומין דאוריתא ופרקה ממאי דגרסינן בני מערבא אין לך מחזור מכוון אלא י"ב מיל כנגד מחנה ישראל ואוקמה לדברי ר' חייא בשנים עשר מיל כדגרסי בירושלמי ומאי דאמרין בשאר דוכתא תחומין דרבנן אלפים אמה והיא מחלוקת ר' עקיבא ורבנן וקשיא לי אליבא דקאמי תירוץ טובא דהא תינה דיכול לפרוקי מאי דגרסי בגמרא מדסבר תחומין דאוריתא ומדסבר תחומין דרבנן אלא הא דתנן בפרק ארבע מיתות המחלל את השבת בדבר שחייבין על שגגתו חטאת חייבין על זדונו סקילה ואמרי עלה מכלל דאיכא מידי דחלול שבת הוי ואין חייבין לא על שגגתו חטאת ולא על זדונו סקילה. ומאי היא תחומין אליבא דר' עקיבא והעברה אליבא דר' יוסי ואי אמרת דסברי רבנן עקיבא ואפילו רבנן נמי משנים עשר מיל ולמעלה דאוריתא אמאי לא קימא לן מתניתן אלא אליבא דר' עקיבא ואפילו רבנן נמי משנים עשר מיל ולמעלה הרי הוא דבר שיש בו חלול שבת ואין חייבין לה על שגגתו חטאת ולא על זדונו סקילה כר' יוסי בהעברה ומדלא אוקימנא אלא כר' עקיבא ש"מ דלית להו לרבנן איסור תחומין דאוריתא כל עיקר וכן מיהא כמי דקא מקשינן דר' יוסי אדר' יוסי בפרק בכל מערבין בגמ' ר' יוסי ור' שמעון אומרין ספק העריב כשר מיהא דתנן טמא שירד לטבול ספק טבל ספק לא טבל וכו' וכו' ספיקו טעור דברי ר' מאיר ר' יוסי אומר טמא קשיא דר' יוסי אדר' יוסי ופריק רב הונא כר' חיינא שאני טומאה הואיל ויש לה עיקר מן התורה ואקשי לה שבת נמי דאוריתא ופריק קסבר ר' יוסי תחומין דרבנן מכלל דלית לה עיקר מן התורה כלל ולא דמיא לטומאה דלית בה טומאה חמורה מדאוריתא וטומאה קלה מדרבנן אלא עיקר איסור תחומין מדרבנן אלמא מאן דסבר תחומין דאוריתא אכולה תחומין קא אמר אפילו אלפים אמה ומאן דקסבר דרבנן אכולהו קאמר ואפילו של י"ב מיל וכן נמי מהא דגרסינן בפ' כלל גדול אבטיה דרבא מדרב נחמן העלם זה וזה בידו מהו חתינן לאפשיטא ממתניתין דקתני אבות מלאכות וכו' ואסיקא אלא חי סבר לה כריש לקיש דאמר עד שיסגוג בלאו וכרת דידע לה לשבת במאי ומהדרי בתחומין ואליבא דר' עקיבא וכן נמי בכמה דוכתא לא מתוקמי לן תחומין דאוריתא אלא אליבא דר' עקיבא ואי סברי רבנן דשנים עשר מיל דאוריתא מאי איריא ר' עקיבא אפילו רבנן ואם כן נימא הכי כגון שידע לה לשבת בתחומין ואלא ידענה דכל חד וחד כדלית ליה לר' עקיבא אלפים אמה ולרבנן י"ב מיל ומדלא קא משני הכי ש"מ דלית להו לרבנן איסור תחומין דאוריתא כלל ובלא הא נמי היכי מנינן לאוקמה הא דתני ר' חייא לוקין על עירובי תחומין דבר תורה בשנים עשר מיל הא חי ר' ינאי לא מייתי מינה ר' יוסי אלא יונאין למלחמת הרשות שאינן פטורין מלעבד אלא עירובי הצירות אבל עירובי תחומין חייבין דתני ר' חייא וכו' והנחת הערוכ לא משכת לה אלא בחלפים אמה וליכא עירוב בשנים עשר מיל ואם כן היכי מחייב יונאין למלחמה בעירוב אלפים אמה מדתני ר' חייא ואנן מוקמי בי"ב מיל הילכך הדרי קשיא לדוכתיה ואי אמרת האי דקא מיתנין מדר' חייא טעמא שווערבין עירובי תחומין לאו משום דר' חייא אלפים אמה קאמר אלא לאשמועינן שעיקר איסור תחומין דאוריתא אע"פ שהוא בשנים עשר מיל והילכך חייבין לערב בחלפים אמה דאע"ג שהן מדרבנן אימנא לך אם כן עירובי חצרות נמי מדרבנן עיקר תקנתא משום הוצאה מרשות היחיד לרשות הרבים הוא ואמאי פטרינן להו מעירובי חצרות וקא מחייבין בעירובי תחומי מדתני ר' חייא הא לא שגא עירובי חצרות ולא שגא עירובי תחומין והא מילתא עדיין צריכה תירון וכגון הא מילתא ודאי לא פסקא ז"ל אלא לבתר עיינא ותליה צאיטלי דרבני ונריכין אנו למימו.

ת ש ו ב ה

וז' הקושיא קשיא לי מכמה שנים ועמדתי בה הרבה ואינה קושיא על אבא מארי ז"ל דכל רבותינו הגאונים והמפרשים כך סבירא להו שנים עשר מיל דאוריתא וכך נראה מגמרא דערוכין

בבלי וירושלמי ויראה מדברי אבא מארי ז"ל בפירוש המשנה במסכת סוטה דהאי דאמרינן בכל דוכתא בנ' תחומין דרבנן שיעור תחומין דרבנן לפי שאינו בפירוש בתורה ויעלה בדעתי אני שאין קרוי תחום סתם אלא חלפים אמה וליכא מאן דסבירא ליה דחלפים דאורייתא אלא ר' עקיבא ולפיכך אמרינן בכל מקום תחומין וחליצא דר' עקיבא ולא דחינן תלמוד ערוך דלוקין על התחומין דבר תורה ושעל יציאה בשבת אמר קרא אל יצא איש ממקומו בקושיא שאפשר שיכיה בה פירוק דלא ידעינן ליה ואע"פ שקושיא יפה היא וראוי לעמוד בה ולא נתגלה לי בקושיא זו פירוק ברור והאל יפקח עינינו כולנו לראות המים ולרוות מאוננו.

שאלה יג.

ועוד תמיהא לי מה שאמר ז"ל (הלכות שגגות פרק שביעי) עשה תולדה של אב זה ותולדה של אב זה בהעלם אחד יראה לי שהוא חייב שתי חטאות והלא תלמוד ערוך הוא בריש גמרא דנזיקין מאי קרי ליה אב ומאי קרי ליה תולדה נפקא מינה דאי עבד שתי חטאות בזהו הדדי או שתי תולדות בזהו הדדי מחייב תרתי ואם כן מאי יראה לי דקאמר.

תשובה.

לא אמר בתלמוד שתי תולדות של שני אבות ולפיכך אמר יראה לי שאיפשר לומר דהאי דאמרינן בגמרא שתי תולדות של אב אחד ולא חליצא דהלכתא ואפשר שנתעלם זה המקום ממנו ז"ל צעת שכתב יראה לי ומכל מקום הדין דין אמת וחליצא דהלכתא.

שאלה יד.

וחזינא ליה ז"ל דקח פסק כר' דאמר כל דבר שהוא משום שבות לא גזרי עליו בין השמשות וכיון דקח קשיא ליה הא דתנן ספק חשיכה ספק לא חשיכה אין מעשרין את הודאי וכו' קא מוקים לה להא דר' בשבות דמנזה או דוחק וכן אם היה טרוד ונחפו ונדרך לדבר שהוא משום שבות בין השמשות הרי הוא מותר אבל אם לא היה שם דוחק או מנזה אסור לפיכך אין מעשרין את הודאי בין השמשות וקשיא לי בה טובא חדא דכל דבר שהוא משום שבות קאמר ר' דמשמע בין לדבר מנזה בין לדבר הרשות ואי אמרת לא אשכחן עיקר דברי ר' אלא לדבר מנזה כדמתנינן לה בעירובין מאי ר' ומאי רבנן ופסטינן לה מהא דתניא נהנו בחילן וכו' וקיימא לן דאין מערבין אלא לדבר מנזה הילכך לא שרינן אלא דומיא דעירובי אס' כן אמאי קא שרי ז"ל אם היה טרוד ונחפו שלא במקום מנזה ועוד קשיא דאמר ז"ל אם לא היה שם דוחק ולא דבר מנזה אסור לפיכך אין מעשרין אותה ודאי קשיא דמי לא משכחת ודאי במקום דוחק ומנזה אפשר שיבא טרוד בסעודתו ונריך מה שיאכל ואתי לעשרי ודאי כרי לאכלו בשבת והרי זה דחוק ונריך לו למנזה עונג שבת בבת אחת ועוד עיקור עישור ודאי מנזה דאורייתא הוא ושבות שבה שבות של מנזה קרינן לה דרבנן וחילו משום מנזה לא מקדישין ולא מחרימין ולא מעריכין ולא מגביהין תרומה ומעשרות ותני רב יוסף לא נזרכה אלא ליתכן לכהן בו ביום ואמר ר' יצחק לא מיבעיא קאמר לא מבעיא שבות גרידא ולא מיבעיא שבות של רשות אלא אפילו שבות של מנזה אסור ומי לא עסקינן שיבא כהן נריך לה ועונג שבת דהוי ליה שתי מנזות ואפילו הכי קתני אין מעשרין את הודאי בין השמשות ועוד אי סבירא לן דליכא מחלוקת בדבר ומתניתן דאין מעשרין את הודאי לא

לא פליגא אדר' קא מתרנין הוא צרות הרבים ועירונו זכרמלית ור' היא דאמר כל שהוא משום שבות וכולי הכי הוי מיבעי ליה למימר הוא צרות הרבים ועירונו זכרמלית וכדר' דאמר כל שהוא משום שבות וכולי ולפי לשון זה נמוא ר' מפרש דברי חכמים אבל לפי לשון התלמוד שאמר ור' היא ש"מ מחלוקת ר' ורבנן היא ומתניתן דלא כר' ולפי כן הקשינו והא קא משתמש בזילין וקושיא זה מכה המשנה היא דתני אין מעשרין את הודאי נייעין מר בהלכה זו ויבאר לנו מחכמתו ספיקות אילו.

ת ש ו ב ה.

בחחלה היא סובר ז"ל בכל דבר שהוא משום שבות לא גזרי עליו זין השמשות ועל זה היה פירושו במשנה וזר ותקן במקום מנוה דעיקר דברי ר' בעירובי שאין מניחין אותו אלא לדבר מנוה כשאמרת וזה שדק ז"ל ואמר בחזור או שהיה שם דוחק או טרוד או נחפז כמדומה לי דדוקיא זו יוצא מהא דתנן ספק חשיכה ספק אינו חשיכה וכולי ומעשרין את הדמאי ומעריבין וטומיין את החמין ואוקימנא בערוזי חרות שאין בהנחת מנוה ואינו אלא בשנחך ונחפזו ולא הניח מעבוד יום ודיקין מנה לכל טרוד ונחפז דבר שהוא משום שבות ועוד עירוני החומין עמין מי לא קימא לן דמניחין אותן ליראה ודוחק כשמניחין אותן לדבר מנוה אם בלא גוים וכולי ומה יש ראייה מוכחת יותר מזו ולא כתבארה לנו וכל מה שהקשית לענין אין מעשרין את הודאי שאיפשר שיהיה צעישורו מנוה לא קשיא כלל דסתם הדברים בשאין בו מנוה ולא מפני שאפשר שיהיה בדבר מנוה בקצת העתים נפסוק ונתני שמעשרין דמידי דפסיק ליה לתנא כדמאי תני מידי דלא פסיק ליה לא תני ואם יהיה צעישור הודאי מנוה מעשרין שיעור מה שכן צריכין לאותה מנוה מידי דהוי אתשמיש במחזור וכיוצא בו ממילי דשבות דלא תנן שאין מעשרין אלא למילי דידוע שמעשר כדי לתקן אורזו שמוכר ממנו או שאוכל ממנו לחול ולשבת ועוד דקא מקשית ועוד עיקר עשור דאי מנוה דאורייתא הואי האי מנוה שאינה חובה היא כמנות עירוב חרות שאין אדם חייב לעשר פירותיו אלא אם ירצה אדם להניח פירותיו טבולים כל הימים ויאכל מפירות אחרים מתוקנים בידו ואינו מצטל מנוה ודאמריין בהאי ענינא לדבר מנוה למנוה שהוא חובה אמריין בעירוב תחומין שמניחין אותו כדי לילך לבית האבל או לבית המשתה שהוא חובה משום גמילות חסדים ודקא אמרוין לא נצרכה אלא ליתן לכהן בו זיוס ואמר ר' יצחק לא מצעיא וכולי כל זה זיוס טוב עמנו או בשבת עממה אבל זין השמשות אימא לך לעולם מעשרין אם יהיה שם מנוה ושהקשית אי סבירא לן דליכא מחלוקת בדבר וכולי ודאי מחלוקת בדבר זין ר' ובין רבנן כדגרסינן בגמרא בפירוש מאי ר' ומאי רבנן דתניא וכולי אבל לענין אין מעשרין את הודאי לית בה חלוקה על ר' דאילו הוי זיה חלוקה לא הוה גמרא שתיק מלאיתוביה לר' מהאי מתניתן ולרחי מימריה דסתם מתניתן ומחלוקת דצריחא הלכה כסתם מתניתן ומדלא חיזק לגמרא דאותבי לר' מהאי מתניתן שמע מינה שאינה חלוקה עליו כלל וליכא בזו הלכה קושיא כלל לענין מנוה שהדבר פשוט אבל לענין דוחק ודאי דחוק הוא וכבר אמרתי מה שנראה לי בו ואפשר שיש לו ז"ל ראייה ברורה יותר מן הראיות שאמרתיו והאל צריך הוא יודע.

ש א ל ה ט ו.

אמר הרב ז"ל (הלכות שבת פ' י"ד הלכה א') איזו היא רשות הרבים מדברות ויערים ושות ונכולהו קא קשיא לי זין מדברות זין יערים זין שדות מדברות מיהא קא מקשינן אתנא ונחשוב נמי מדבר דהא תניא וקמדבר ופריק אביי לא קשיא כאן בזמן שהיו ישראל במדבר וכאן בזמן הזה ומפרשי עלמא דזמן שהיו ישראל במדבר הוה ליה רשות הרבים מתוך שהיו מתנותיהם סדורות

סדרות זו ומהלכין ביניהם לנרכים היו ליה רשות הרבים אבל בזמן הזה הואיל ואין צורך הרבים להשתמש בו ולא דרך הוא להלך הרי הוא כרמלית וטעמא דמסתבר הוא ולא ידענא אמאי קא מפליג אפירושא והפכיה וכן נמי יעדים מפרשי עלמא יער מקום למיחת עניי זקוני חיות כדכתיב ואשר יבא את רעהו ביער לחטוב עצים וכתיב יכרסמנה חזיר מיער וכתיב יער גומה עניי וכתיב כל עצי היער וכתיב ירכנו עצי היער הילכך אינו אלא כרמלית דמסתמא אין דרך רבים עוזרת בתוכו ואין רבים נכנסים לשם אלא לנורך חטיבת עניי או נידת חיות ואי אמרת יליף מהא דתניא ואשר יבא את רעהו ביער מה יער רשות לנוזק ולמזיק ליכנס שם יבא חצר בעל הבית דילמא יער רשות לכנס בו והיינו רשות הרבים אי משום הא לא חיריא והלא כרמלית רשות לכל היא כגון ים וצקעה וסרטיא וקרן זוית הסמוכה לרשות הרבים כולה יש רשות לרבים ליכנס לתוכן ואפילו הכי כרמלית קרינא להו משום דאין דרך הרבים עוזרת בתוכם הכי נמי יער כיון דלאו מיוחד למזיק קרי ליה רשות של שניהם ואע"פ שהיא כרמלית לענין שבת מידי דהוה אסימטא שהוא רשות למוכר וללוקח ואינה רשות הרבים לשבת ומשכחת לה בצונדקאות ומקומות המיוחדין למכירה תדע שהרי לא מיעט אלא חצר בעל הבית ולא שמעינן מכאן שהיער רשות הרבים וכן נמי שדות קשיא לי בגוה דהא צקעה מקרי שדה שהיא מיחדת לזריעה ואין דרך הרבים עוזרת בתוכה כדתנן הכנסם לצקעה בימות הגשמים טומאה בשדה פלונית ואמר נכנסתי למקום הלא ואיני יודע אם נכנסתי לשדה זו ואם לאו ותנן נמי הצקעה בימות החמה רשות היחיד לשבת ורשות הרבים לטומאה ובימות הגשמים רשות היחיד לכך ולכך ואוקומה רב אשי בדאית לה מחינות להכי קרי לה רשות היחיד הא לאו הכי כרמלית היא ויוכלא אמר מאי רשות היחיד שאינה רשות הרבים שמעינן מכולה דשדה כרמלית היא ואי אמרת האי דקחמר הרב ז"ל שהשדות רשות הרבים לא נתכוין לצקעה ולא חמר שדות אלא על הדרכים הסלולות מעיר לעיר במדבר ולעולם שדה שבצקעה כרמלית חשיב לה חדרא דהא לא כלל צקעה בכלל כרמלית שלו ועוד אם שדות שאמר הם הדרכים שבמדבר הרי מדבר כולו קא קרי ליה רשות הרבים מאי שנא דלכיה ואי אמרת לא אמר ז"ל אלא על דרכים העוזרות בתוך השדות הא לא נריך שהרי חזר ואמר ודרכים המפולשין מכלל שהשדות שאמר כבר לאו דרכים כינהו.

תשובה.

דקא קשיא לך לענין מדברות מדקא מפרשי עלמא בזמן שהיו ישראל במדבר היה המדבר רשות הרבים איכא עלמא אחריני דמפרשי בזמן שישראל חונים במדבר והיו מחנותיהם סדורין זו והוא מקום דירתן היה לגבן כמו צקעה ושדה וממאי דדמי להו ובזמן הזה שאין ישראל דרין בו אלא כל מי שירצה מהלך ועובר בתוכו בלבד הוא רשות הרבים וטעמא דמיסתבר הוא וזה שאמרת צדברך על המדבר ולא דרך הוא לא ידעתי סוף דעתך צדבר זה אם כונתך שכל מדבר לאו דרך הוא אינו אמת שהרי כמה מדברות כמו מדברות שבארץ ישראל יש צדברן מזרים ושבדבוב העולם השיירות מהלכות בהן תמיד ואם כונתך לאותו מדבר שהיו ישראל מהלכין בו לאו כולו אינו דרך שהרי מקצת המסעות האמורות בתורה מקומן ידועות ושיירות של ישמעאלים מהלכין בהן ואם בוונתך לקצת המדבר שהיו ישראל בו ומאי דדמי ליה מן המדברות הרחוקים מן הישוב הרי נתת דברך לשיעורין ואפילו לפי פירושך מקצת המדברות והן כל המדברות שמהלכין בהן בני אדם רשות הרבים וליכא עליה קושיא שלא אמר ז"ל כל המדברות אלא מדברות אמר ולפי הפירוש הראשון כל המדברות רשות הרבים ומכל מקום בין לפי הפירוש שציארנו בין לפי זה הפירוש שאמרת דמפרשי ליה עלמא רוב המדברות שבין הישוב רשות הרבים והפירוש שציארנו הוא המדוקדק יתר כדי שלא נתן דברינו לשיעורין ולענין יערים לא דמי יער לים וצקעה דהים אין תשמישו נח כיער שאין אדם יכול להלך בו אלא על ידי ספינה תדע דתנן הזורק בים ארבע אמות פטור אם היה רקק מים ורשות הרבים מהלכות בו הזורק בתוכו ארבע אמות חייב ומפרשיגן בגמ' דתשמיש על ידי הדחק לא תשמיש והלך על ידי הדחק תשמיש הלך והיער תשמישו

תשמישו והילוכו אינו על ידי הדחק והיס תשמישו אינו אלא על ידי הדחק הילכך אינו לא על ידי הדחק ולא שלא על ידי הדחק הילכך לא דמי יס ליער כלל והצנעה והאסטרטגיה וקרן זוית אע"פ שיש רשות לרבים להכנס לתוכן אין להם צורך בהם כיער שהכל צריכין לערים ולא דרך עליהם כמדבר הילכך לא דמי יער לכרמלית כלל אלא למדבר שהוא רשות הרבים ולענין שדות טעות נספרים שלכם שכך נוסח החבור מדברות ויערים ושווקים ודרכים המפולשים להם והן הן השווקים הן הן הדרכים אלא שהרחיב ז"ל צדדריים.

ש א ל ה מו.

ועוד אמר הרב ז"ל (הלכות שבת פרק תשעה עשר הלכה ד' ה') צענין הוצאה בשבת אצל האיש מותר ללכת בטבעת שיש עליה חותם מפני שהיא תכשיט ואין דרכו להראות ועוד אמר ז"ל אשה שיצאה במחט נקובה חייבת והאיש פטור ואיש שינא במחט שאינה נקובה חייב והאשה פטורה וקשיא לי על טבעת שיש עליה חותם דאיש שהתיר ועל מחט נקובה דאיש שפטר ועל מחט שאינה נקובה שחייב ואע"פ שבשיטת רבינו יצחק פאסי ז"ל אמרה וקא מפריש הא דתנן לא תנא אשה בטבעת שיש עליה חותם ואם יצאת חייבת הטאת ואמר עולא וחילופיהן באיש פריש וחילופיהן אטבעת ומחט כלומר אם ינא האיש במחט שאינה נקובה ובטבעת שאין עליה חותם חייב הטאת ואיכא לאקשווי האי מחט שאינה נקובה באיש דקאמר עולא היכי דמי אי דאפקה צידו דכותה גבי אשה מי מיפטר א היא חייבת והוא חייב ואי על מצחו הא אין דרכו בכך ועד כאן לא קא מחייב גבי טבעת שאין עליה חותם אלא שפעמים שהאשה נותנת לבעלה בחול טבעת שאין עליה חותם להוליכה אצל אומן ומניחה באצבעו שנמצאת דרך הוצאתו בכך אצל הכא לאו דרך הוצאתו בכך והוי לה הוצאה כלומר יד ופטור הוא תדע שהוצאה כלומר יד היא דהא גבי אשה במחט שאינה נקובה שאלין למאי חיזא כלומר לאיזה שום תכשיט ולא קאמרי וזה הוצאה היא לשון קושיא אלא לשון בעיא לגלוי מילתא ואע"ג דהוצאה כלומר יד היא ופטור עליה מעיקרא הלכך ליכא למימר עולא וחילופיהן באיש על המחט שאינה נקובה לחיוב איש עליה דומיא דהוצאת אשה ולעולם לא קאמר עולא וחילופיהן באיש אלא על הטבעת כיון ששינוי למעלה אין האשה יוצא בטבעת שאין עליה חותם ואם יצאת חייבת הטאת אלא עולא וחילופיהן באיש חילוף בטבעת שיש עליה חותם ואם יצאת חייבת הטאת אלא עולא וחילופיהן באיש כלומר חילוף הטבעות בשיש עליה חותם פטור ובשאין עליה חותם חייב מפני שהיא משא לו ודרך הוצאה בכך שפעמים שהאשה נותנת לבעלה ועוד למאי דסליק אדעתין שחילופיהן דקאמר עולא אמחט וטבעת מחט נקובה באיש דפטור היכי דמי אי דאפקה צדיה צין איש צין אשה חייבין נינהו ואי שהחבה בצגדו ואומן הוא צין איש וצין אשה אומנת חייבין נינהו ואי לאו אומנין פטורין נינהו דאין דרך הוצאה בכך ועל ברחנו מתניתן דקתני לא תנא אשה במחט נקובה אינה אלא באשה אומנת והוא הדין לאיש והאי דקתני אשה משום דתני רישא לא תנא אשה במחט נקובה שרגילה היא בכך להכי תני סיפא מחט נקובה באשה ומה שאמר ז"ל האיש מותר מפני שאין דרכו להראות וכי כל התכשיטין שנאסרו מפני שדרכן להראות הוא והא שרין וקסדרא ומגפים שאסורין לאו משום להראות אלא שמה נראה כהולך לקרב הכי נמי בטבעת שיש עליה חותם מפני שנראה כדרך החול שדרכו לחתום דהא לא מיקרי תכשיט דאיש אלא משום שהיא חותם בה ליעיין חבימא רבא במילתא ויודע לן טעמיה ודעתיה יסגי יקריה.

ת ש ו ב ה.

מלשון הגמרא יתבאר לך אמת פירוש רבינו ז"ל ולעולם אין אדם יכול לחלוק על אמתו הפירוש שאלו היה הדבר כמו שנראה לך דעולא אטבעת בלחוד אמר הכי הוי ליה למימר וחילופיהן באיש